

Cirkulärnr: 2004:5
Diariernr: SK 2004/0087
Handläggare: Ulla Gummesson
Sektion/Enhet: Skolsektionen
Datum: 2004-01-16
Mottagare: Kommunstyrelsen
Personalfrågor
Skolfrågor
Länsförbund och regioner - skolansvarig
Lärarnas Riksförbund
Läraryrkesförbundet
Sveriges Skolledarförbund
Rubrik: Särskild lärarutbildning (SÄL) under åren 2002-2006
Ersätter: 2003:46
Bilagor: 1 Möjligheter för utländska lärare att få behörighetsbevis
2 Kommunens intresseanmälan
3 Ansökan till särskild lärarutbildning

SLUT UPPGIFTER FÖR CIRKULÄR-DATABASEN

CIRKULÄR

Skolsektionen
Ulla Gummeson

2004-01-16

Kommunstyrelsen
Personalfrågor
Skolfrågor
Länsförbund och regioner - skolansvarig
Lärarnas Riksförbund
Läraryrket
Sveriges Skolledarförbund

Särskild lärarutbildning (SÄL) under åren 2002-2006

Regeringen har gett sex universitet och högskolor ett särskilt uppdrag att utbilda fler lärare. De sökande skall ha utbildning från tidigare akademiska studier i sådan omfattning att det krävs högst 60 högskolepoäng för att uppnå lärarexamen. SÄL-satsningen vänder sig även till personer som har en lärarexamen, men som vill bredda denna samt de som vill yrkesväxla. SÄL-studenterna skall under utbildningstiden vara anställda i en skola. Studierna skall bedrivas på halvfart och kombineras med lärartjänstgöring. Den Särskilda lärarutbildningen, SÄL II, beräknas ge ytterligare ca 4000 personer lärarexamen under åren fram till 2006. Hösten -04 startar de sista 60-poängsutbildningarna inom detta projekt. Kortare utbildningar än 60 poäng kommer att erbjudas vid ytterligare något ansökningstillfälle.

Bakgrund

Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet, Läraryrket, Lärarnas Riksförbund och SKOLLEDARNA (numera Sveriges Skolledarförbund) avgav i augusti 1998 en avsiktsförklaring för att stimulera läraryrkets utveckling och rekryteringen av nya lärare. En arbetsgrupp utarbetade konkreta förslag till handlingsvägar. När det gällde antagning och rekrytering till lärarutbildning har en försöksverksamhet med utvecklad samverkan mellan kommunala arbetsgivare och högskolans lärarutbildning genomförts. Den har gått dels under namnet SÄL - Särskild Lärarutbildning (1999-2001) - som har haft ca 200 studerande, dels under namnet KUT - kompletterande lärarutbildning (2001-2004) - med ca 300 studerande. Utbildningen till lärare kom-

bineras med anställning och tjänstgöring som lärare hos en huvudman för en skola där den verksamhetsförlagda delen av utbildningen kan ske.

Regeringens uppdrag till högskolor och universitet

Utifrån erfarenheter av SÄL- och KUT-projekten beslutade regeringen om en fortsatt satsning på ny särskild lärarutbildning (SÄL II) (enligt budgetproposition och regleringsbrev). Utbildningen skall genomföras i samarbete mellan Göteborgs universitet, Lärarhögskolan i Stockholm, Malmö högskola, Karlstads universitet, Högskolan i Jönköping samt Umeå universitet, tillsammans med de kommuner som önskar delta. Den vänder sig till personer med tidigare akademiska studier och skall leda till en fullständig lärarexamen. Den vänder sig även till personer som har en lärarexamen, men som vill bredda denna. (SFS 2001:740).

Syftet

Utbildningssatsningen är motiverad av lärarbristen som redan är påtaglig i vissa kommuner och som förväntas i många andra kommuner. De utbildningar som kan komma ifråga skall grundas på de behov som deltagande kommuner har. *Satsningen skall ses som ett komplement till den ordinarie lärarutbildningen, eftersom kravet är att de studerande redan har relativt många högskolepoäng.* Denna satsning skall således ses som en av flera olika vägar till läraryrket. Syftet är både att stimulera nya grupper att utbilda sig till lärare och att stimulera nu verksamma lärare som saknar lärarutbildning att utbilda sig. Tanken är att bygga på den utbildning och kompetens som redan finns hos högskoleutbildade grupper i samhället och komplettera till fullständiga lärarexamina.

Högskoleutbildade som vill komplettera till lärarexamen har möjlighet att söka!

De sökande skall ha utbildning från tidigare akademiska studier i sådan omfattning att det krävs högst 60 högskolepoäng för att uppnå lärarexamen. För utbildningar inom SÄL-projektet gäller examensordningens krav på lärarexamens innehåll med avseende på såväl ämnesinnehåll som poängtal.

Exempel

- För att nå lärarexamen i grundskolans senare år eller gymnasieskolan (allmänna ämnen) innebär det att den sökande bör ha högskoleutbildning med minst 120 p (avslutade kurser) *mot skolämnen.*
- För lärarexamen mot grundskolans tidigare år alternativt förskolan bör den sökande ha en högskoleutbildning motsvarande minst 80 högskolepoäng (avslutade kurser) relevanta för lärarexamen för arbete i grundskolans tidigare år alternativt för arbete i förskola/förskoleklass.
- För lärarexamen mot yrkesämnena i gymnasieskolan gäller särskilda villkor (yrkesutbildning, relevant yrkesverksamhet utanför skolan och relevant högskoleutbildning 60p eller motsvarande).

- Sökande som genom tidigare utbildning eller arbetslivserfarenhet har förutsättningar att avlägga en lärarexamen för undervisning i det ämne eller med den inriktning som utbildningen avser.

För att antas till SÄL skall de sökande under studietiden ha en anställning och tjänstgöring som lärare på minst halvtid. Aktuella grupper kan vara:

- Vikarierande lärare som inte har lärarexamen
- Personer med ofullständig lärarutbildning, men som arbetar i skolan som lärare. Det finns många personer som har en påbörjad lärarutbildning, men saknar förhållandevis få poäng för att få en examen.
- Förskollärare, fritidspedagoger som vill vidareutbilda sig mot en ny lärarexamen eller bredda sin examen.
- Barnskötare som har högskolekurser motsvarande minst 80 poäng relevanta för förskolans verksamhet och som vill utbilda sig för lärarexamen mot förskolan (Malmö högskola, Göteborgs universitet)
- Akademiker med minst 80 högskolepoäng relevanta för förskolans verksamhet och som vill utbilda sig för lärarexamen mot förskolan
- Akademiker som rekryteras utanför skolan och som vill utbilda sig till lärare (yrkesväxling)
- Akademiker med utländsk examen
- Lärare som vill bredda sin utbildning, t.ex. ettämneslärare, (idrott, musik, bild, slöjd, hemkunskap), hemspråkslärare med hemspråkslärarexamen

SÄL är också ett utmärkt tillfälle för andra befintliga lärargrupper att vidga sin kompetens som t ex låg- och mellanstadielärare, 1-7 lärare eller 4-9 lärare som vill undervisa i flera årskurser i grundskolan eller gymnasieskolan. Det kan vara möjligt att komplettera mot antingen högre eller lägre årskurser. Se kursutbud under rubriken ” Ansökan ... breddning/fördjupning....”.

Vilka kurser/utbildningar kommer att ges inom SÄL?

Utgångspunkten för vilka kurser och utbildningar som kommer att anordnas är kommunernas samlade behov. Den här formen av lärarutbildning skall ha ett stort inslag av individanpassning. Detta för att varje studerande skall kunna komplettera sin befintliga utbildning fram till lärarexamen. Prioriteringar av vilka kurser/utbildningar som skall genomföras kommer att behöva göras.

Exempel på kursutbud:

- Allmänna utbildningsområdet 60 poäng (enligt nya examensordningen) alternativt senare del av lärarprogram
- Ämneskurser som t ex engelska, naturvetenskapliga ämnen, matematik
- Kurser för förskollärare/fritidspedagoger mot lärarexamen för grundskolans tidigare år. Observera att sökande till dessa kurser skall ha tjänstgöring som lärare i skolan, ej inom förskola eller fritidshem, under hela utbildningstiden.

Se vidare på ansökningsblanketten.

Studierna skall till största delen ske på distans. 60-poängsutbildningarna kommer att genomföras på fem terminer. Kurserna ordnas under förutsättning att tillräckligt antal studerande anmäler sig. Om antalet behöriga sökande

överstiger antalet platser kommer urval att göras utifrån tidigare studier och arbetslivserfarenhet. Endast ansökningar som inkommit i tid och där fullständiga handlingar finns med kan komma i fråga vid urval.

Genomförandet

Studierna skall bedrivas på halvfart och de studerande skall samtidigt vara anställda på minst halvtid som lärare i en skola. De 60-poängsutbildningar som startar ht –04 kommer att genomföras på fem terminer, så att studierna kan vara slutförda under år 2006. Studietakten kommer att vara något högre än halvtidsstudier. Praktik och den verksamhetsförlagda utbildningen sker i anställningen och varje studerande skall ha en mentor som stöd under studietiden. Förutsättningen för att den sökande skall kunna antas till utbildning inom SÄL-projektet är att kommunen/arbetsgivaren intygar att

- Den studerande kommer att ha en anställning på minst halvtid under hela utbildningsperioden
- Den studerande kommer under utbildningstiden att genom lämplig lärartjänstgöring erhålla praktik som är relevant för aktuell lärarexamen (omfattning i enlighet med antagningsbeskedet, examensmål och tidigare lärarerfarenhet)
- Den studerande kommer att få en mentor som stöd under utbildningen

Utbildningen skall leda fram till fullständig eller breddad lärarexamen. Den sammanlagda utbildningstiden för en och samma student får uppgå till högst tre år och högst 60 poäng. Studierna bedrivs på minst halvfart. Ansöknings- och antagningsprocessen sker i samverkan mellan högskolorna och Kommunförbundet.

Parter i genomförandet

Arbetet sker i nära samverkan mellan universiteten i Göteborg, Karlstad och Umeå, Malmö högskola, Lärarhögskolan i Stockholm och Högskolan i Jönköping samt med deltagande kommuner och Svenska Kommunförbundet samt Högskoleverket som följer och utvärderar projektet. I anslutning till studenternas individuella planer kan kurser även ges vid andra lärosäten.

Svenska Kommunförbundets roll

Skolsektionen på Svenska Kommunförbundet medverkar i lärarutbildningsprojektet som kommunernas företrädare och samordnare gentemot de högskolor som kommer att genomföra lärarutbildningarna samt som stöd för kommunerna. Om kommunerna har behov av större insatser, t ex i form av analyser, rekryteringsinsatser eller dylikt kan Kommunförbundet bistå med sådant stöd efter överenskommelse.

Kommunernas roll

- Kommunerna inventerar och analyserar det nuvarande och framtida behovet av olika lärarkategorier i kommunen/skolan. Utifrån denna analys föreslår kommunen lämpliga och intresserade personer att söka utbildning. Kommunen svarar för att varje sökande är lämplig att delta i projektet i syfte att bli lärare.
- De personer som rekryteras på detta sätt, och antas till utbildningen (högskolan beslutar om antagning till utbildningen och examination), skall garanteras anställning under hela utbildningstiden. Genom lämplig lärartjänstgöring skall de studerande erhålla praktik som är relevant för aktuell lärarexamen.
- Utbildningen bedrivs på minst halvtid och den sammanlagda utbildningstiden för en och samma student får uppgå till högst tre år och högst 60 poäng. Studierna kombineras med en anställning och lärartjänstgöring på halvtid i en skola där den verksamhetsförlagda delen av utbildningen kan ske.
- Observera att utbildningen mot examen för grundskolans tidigare år som riktar sig till förskollärare/fritidspedagoger inom SÄL ställer krav på att de lärare som deltar skall vara anställda i grundskolan under hela utbildningstiden och att det finns ett behov av fler utbildade lärare mot grundskolans tidigare år i kommunen/skolan.
- Ansvarig kommunal styrelse/nämnd/arbetsgivare skall fatta beslut om deltagandet.
- Beslutet skall vara väl förankrat i de skolor där de studerande anställs/är anställda. De studerande skall ingå i skolans normala arbetsorganisation och delta i konferenser, arbetslag/lärlag, utvecklingsgrupper etc.
- Kommunerna ansvarar för att utse erfarna och intresserade personer som kan vara mentorer och som vill utbilda sig för denna funktion. Kommunen ansvarar för att alla studerande som antas till SÄL får en mentor under utbildningstiden och att den skolförlagda delen av utbildningen är av hög kvalitet.
- De studerande skall ha tillgång till teknisk utrustning som möjliggör studier på distans.
- Kommunernas kontaktpersoner (en per kommun om inte annat överenskommes) skall vid behov delta i olika möten och konferenser för planering, uppföljning, erfarenhetsutbyte och utvärdering. Kostnader för resor och logi i samband med möten och konferenser svarar varje kommun för.

(Det som sägs om kommunens roll gäller även för annan huvudman, t ex fristående skola)

Högskolornas roll och ansvar

- Högskolan ansvarar för prövning av ansökningarna, tillgodoräknande av tidigare utbildning, antagning, upprättande av individuella studieplaner, genomförande av utbildningen, examinationen samt uppföljning och utvärdering. För utbildningar inom SÄL-projektet gäller examensordningens (bilaga 2 till högskoleförordningen) krav på lärarexamens innehåll med avseende på såväl ämnesinnehåll som poängtal. SÄL-ansökan prövas i första hand mot det alternativ den sökande valt, i andra hand mot annat alternativ som eventuellt kan vara en möjlig väg till lärarexamen.
- Högskolan svarar för utbildning av mentorer som skall stödja de studerande i de verksamhetsförlagda delarna av studierna.
- Högskolorna kan konsultera Högskoleverket beträffande utländsk utbildning.

Erfarenheter från SÄL- och KUT-projekten

- Tjänstgöringens omfattning är väsentlig för de studerandes möjlighet att genomföra studierna. Av erfarenhet från tidigare SÄL- samt KUT-projekt vet vi att studerande som arbetat full tjänst eller nästan full tjänst parallellt med halvtidsstudier har haft svårigheter att genomföra studierna. Många studerande har tvingats avbryta sina studier med anledning av detta. Projektet bygger på halvtid lärartjänstgöring och halvtidsstudier. Det är viktigt att de studerande har en rimlig arbets- och studiesituation under dessa 2-3 år.
- Ett stort antal sökande till SÄL har haft förskolläraryrkes-/fritidspedagogbakgrund och önskat utbilda sig för lärarexamen mot grundskolans tidigare år. Många av dessa sökande arbetar redan idag i grundskolan och önskar genom SÄL skaffa sig den formella behörighet som lärartjänsten kräver. Det finns dessutom många av de sökande som fortfarande arbetar inom barnomsorgen och som önskar vidareutbilda sig mot grundskolan. Genom att det idag är stor brist på förskollärare och fritidspedagoger i många kommuner och att det inte heller är något påtagligt behov av lärare mot grundskolans tidigare år har detta blivit ett dilemma för många kommuner/arbetsgivare.

Eftersom syftet med SÄL är att utbilda lärare utifrån kommunernas /arbetsgivarnas behov och bristsituation kommer inte SÄL att kunna utbilda alla förskollärare/fritidspedagoger som önskar vidareutbilda sig mot grundskolan. Varje kommun/arbetsgivare måste här göra en bedömning av behov och tillgång över alla olika lärarkategorier inklusive förskollärare och fritidspedagoger i samband med ansökningarna till SÄL. Endast förskollärare/fritidspedagoger som arbetar som lärare kan komma i fråga vid kommande antagning.

- Ersättningsfrågan bör kommunen och den enskilde individen lösa i ett tidigt skede, för att undvika avhopp från studierna av den orsaken. Det kan t ex vara frågan om studietid, resor, litteratur.

- Ekonomiska förutsättningar för de studerande
 - För tjänstgöringen som lärare utgår lön från kommunen/arbetsgivaren
 - I övrigt finns inget centralt reglerat om ekonomiska villkor under studietiden
- I SÄL/KUT-projekten har många kommuner bidragit till de studerande med viss ersättning. Studenterna har t ex arbetat halvtid och fått lön motsvarande en högre tjänstgöringsgrad samt ersättning för resor och litteratur. I dessa kommuner har ersättningsfrågan setts som en del av det strategiska personalförsörjningsarbetet.

Intresseanmälan från kommunen och ansökan från enskilda individer

Alla kommuner erbjuds inkomma med *intresseanmälan* om deltagande i projektet på bifogade blankett (bilaga 2). Kommuner som tidigare anmält intresse till SÄL och som anmält en kontaktperson behöver inte göra detta igen.

Kommunen rekommenderar lämpliga personer till den särskilda lärarutbildningen. Observera att de aktuella personerna skall kunna avlägga lärarexamen genom den särskilda lärarutbildningen inom ramen för högst 60 poäng alternativt att bredda en befintlig lärarexamen. En *individuell ansökningsblankett* (bilaga 3) skall fyllas i för varje person, med uppgifter om utbildning, arbetslivs-/yrkeserfarenhet, önskad inriktning för utbildningen samt anställningsuppgifter. Kopior av intyg och betyg skall bifogas. Sökande som har fått utländsk högskoleutbildning värderad från Högskoleverket skall även bifoga värderingen. *Alla ansökningar skall ha underskrift av kommunens/huvudmannens kontaktperson och/eller rektor.* Vem eller vilka som skriver under ansökningarna för respektive kommun avgör kommunen/arbetsgivaren själv.

Ansökningarna skickas till Svenska Kommunförbundet, Skolsektionen, 118 82 Stockholm och skall vara Kommunförbundet tillhanda senast den 15 mars 2004. Observera att kommunens/arbetsgivarens kontaktperson kan behöva få in ansökan betydligt tidigare.

Detta informationscirkulär och ansökningshandlingar finns att hämta på **SÄL-projektets hemsida** www.ped.gu.se/sal och på **Svenska Kommunförbundets hemsida** www.svekom.se/skola/aktuella/sal. Via SÄL-hemsidan informeras mer om projektet, kurserna, när antagningsbesked skickas ut m.m.

Kontaktpersoner

Svenska Kommunförbundet (frågor om intresseanmälan, ansökningar, kommunernas roll) Ulla Gummeson, tfn 08-452 75 09, ulla.gummeson@svekom.se

Högskoleverket Jean Pierre Zune, tfn 08-563 087 81, jean-pierre.zune@hsv.se

Lärosäten (frågor om t ex behörighet, tidigare akademiska studier)

Göteborg: AUO Yrkesinriktningar: Marita Daun, tfn 031-773 21 21, Marita.Daun@ped.gu.se

Göteborg: Övriga inriktningar: Magret Lundkvist, tfn 031-773 58 88, Magret.Lundkvist@ufl.gu.se

Jönköping: Kerstin Paulsson, tfn 036-15 77 34, kerstin.paulsson@hlk.hj.se

Karlstad: Gun Klarqvist, tfn 054-700 15 61, Gun.Klarqvist@kau.se
Petra Wall, tfn 054-700 11 71, petra.wall@kau.se

Malmö: Liselotte Sterner, tfn 040-665 81 30, liselotte.sterner@lut.mah.se

Stockholm: Lärarhögskolans SÄL-info 070-579 20 65, sal2@lhs.se

Umeå: Britt-Marie Holmström, tfn 090-786 56 18, Britt-Marie.Holmstrom@adm.umu.se

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Skolsektionen

Louise Fernstedt
Sektionschef

Ulla Gummeson
SÄL-handläggare

Bilagor

- 1 Möjligheter för utländska lärare att få behörighetsbevis
- 2 Kommunens intresseanmälan
- 3 Ansökan till särskild lärarutbildning

Möjligheter för utländska lärare att få *behörighetsbevis* genom introduktionsperiod under handledning

En ny kategori lärare som är behöriga att anställas i den svenska skolan utan tidsbegränsning är sedan den 1 juli 2000 de som har fått *behörighetsbevis* av Högskoleverket.

Dessa lärare har

- en utländsk lärarutbildning
- yrkeserfarenhet (ca 2 år, men oftast betydligt mer)
- kunskaper i svenska (motsvarande kraven för behörighet för högskolestudier)

Högskoleverket har hittills utfärdat närmare 1 000 behörighetsbevis. Dessa lärare har därmed samma rätt att få ett tillsvidareförordnande som personer med en svensk lärarutbildning och en svensk lärarexamen.

Högskoleverket kan också ge personer som har en utländsk lärarutbildning men som saknar erfarenhet av den svenska skolan anvisning om att genomgå en introduktionsperiod på minst två terminer under handledning. Högskoleverket kan därefter, om lärarens arbete godkänts av mentorn och skolläringens, utfärda ett behörighetsbevis.

Kommunerna bör uppmärksammas på denna möjlighet att ta emot dessa lärare. Åtagandet innebär bl.a. att en mentor utses som kan följa dem i deras arbete. Rektor avger sedan ett slutligt omdöme, som den sökande kan skicka in till Högskoleverket.

För närmare upplysningar om behörighetsbevis och introduktionsperiod vänd er till Högskoleverkets hemsida; <http://www.hsv.se/lararbehorighet>

eller till

Ann Besmanoff, tel nr 08 - 5630 8664

Kerstin Lindgren, tel nr 08 - 5630 8662

Anna-Karin Malla, tel nr 08 - 5630 8666

Stefan Löfkvist, tel nr 08-5630 8517
